

NHỮNG ĐỘNG THÁI MỚI TRONG QUAN HỆ NGA - ASEAN

Phan Anh Dũng
Viện Nghiên cứu Châu Âu

I. Những nét mới trong quan hệ quốc tế của Nga những năm đầu thế kỷ 21

Sau khi Liên bang Xô viết bị giải thể, sức mạnh tổng hợp quốc gia của Nga bị giảm sút nhanh chóng, nền kinh tế bị khủng hoảng trầm trọng. Năm 1998, Nga chỉ còn chiếm 2,8% tổng lượng kinh tế thế giới. Theo lời của Tổng thống Putin: “Từ một cường quốc của thế giới, Nga đang có nguy cơ trở thành quốc gia hạng hai hoặc hạng ba trên thế giới”. GDP của Nga, một quốc gia rộng lớn và đầy tiềm năng phát triển nay chỉ còn tương đương với GDP của Thụy Điển, một quốc gia nhỏ hơn Nga gấp nhiều lần. Chính vì vậy, nhiệm vụ cấp bách nhất hiện nay của Nga là tạo ra môi trường quốc tế hoà bình và có lợi để nhanh chóng phục hồi kinh tế, nâng cao sức mạnh tổng hợp của mình. Giai đoạn những năm thập kỷ 90, trong chính sách đối ngoại của mình, Nga có xu thế ngả hẳn về phương Tây. Bỏ quên các quốc gia đối tác truyền thống, làm đứt gãy những mối liên kết lâu đời mà nước Nga đã cất công tạo dựng trong nhiều năm. Nước Nga muốn hoà nhập vào châu Âu, nhưng châu Âu, từ trong lịch sử cũng như hiện tại vẫn dè chừng Nga, bởi Nga

từng là một cường quốc thế giới, thậm chí còn là đối trọng của Mỹ trong thời kỳ chiến tranh lạnh. Ngày nay, nước Nga đang trong giai đoạn khó khăn, nhưng điều đó không có nghĩa là Nga không còn tham vọng giành lại vị thế trước kia của mình. Sự luyến tiếc vai trò cường quốc đã trở thành tâm lý chính trị, tâm lý dân tộc chủ nghĩa ở nước Nga. Chính sách đối ngoại, đưa Nga hoà nhập vào cộng đồng châu Âu trở nên xa vời, trong khi đó các quốc gia, đối tác cũ của Nga, kể cả các quốc gia trong Cộng đồng các Quốc gia độc lập (SNG) đang có xu hướng ly tâm, xa rời Nga. Điều đó buộc các nhà lãnh đạo của Nga phải thay đổi lại chính sách đối ngoại của mình.

Ngay từ ngày đầu khi lên nắm quyền lãnh đạo đất nước, Tổng thống Nga V. Putin đã cho thấy quan điểm của mình trong các mối quan hệ quốc tế là: Lấy “thực dụng” làm tinh thần, lấy thực tế nước Nga làm tiêu chí; Chấm dứt đối đầu, từng bước xoá bỏ hậu quả của chiến tranh lạnh, thúc đẩy cải cách kinh tế trong nước, đi sâu và đa dạng hoá các mối liên hệ kinh tế quốc tế; Thiết lập một hệ thống quan hệ quốc tế ổn định dựa trên

nguyên tắc bình đẳng, tôn trọng lẫn nhau và hợp tác cùng có lợi. Hệ thống này cần đảm bảo mỗi thành viên trong cộng đồng quốc tế đều được hưởng sự an toàn, đáng tin cậy về chính trị, quân sự, kinh tế, nhân văn và các lĩnh vực khác. Trước làn sóng toàn cầu hoá, Nga không thể đứng ngoài cuộc mà phải tích cực chủ động hội nhập vào tiến trình này. Hiện nay, Nga đang tích cực tìm cách nhanh chóng gia nhập Tổ chức Thương mại thế giới (WTO). Theo quan điểm mới của Nga, đa cực hoá là xu thế phát triển của thế giới trong tương lai. Mục tiêu lâu dài của ngoại giao Nga là khôi phục địa vị nước lớn của mình và trở thành một cực quan trọng trong thế giới đa cực hoá đang được hình thành. Trong bài phát biểu đầu năm 2000¹, Tổng thống Putin nói: “Đại gia đình thế giới mới nên xây dựng trên cơ sở đối tác bình đẳng một cách thật sự. Thế giới đơn cực và cực diện thế giới lấy một hoặc vài quốc gia bá quyền làm cơ sở đã kết thúc trong lịch sử. Nga mong muốn gia nhập đại gia đình quốc tế, nguyện xây dựng mối quan hệ với các nước trên thế giới trên cơ sở hợp tác bình đẳng, cùng có lợi.... Trong thế giới ngày nay, bất kỳ một mô hình nào do trung tâm lực lượng đơn nhất làm chủ đạo đều không có tiền đồ, trật tự quốc tế thật sự hợp lý phải được xây dựng trên cơ sở tôn trọng lợi ích của mỗi quốc gia.” Cũng theo Tổng thống Putin: “Sự lựa chọn hiện thực duy nhất của Nga là trở thành cường quốc, là nước lớn mạnh và tự tin, là cường quốc

không chống lại cộng đồng quốc tế, không chống lại cường quốc khác mà cùng tồn tại với các nước...Nga là nước lớn đang phát triển, chứ không phải là một đế quốc như trước đây. Nhiệm vụ chính của Nga ở chính nước Nga chứ không phải ở thế giới.” Hiện nay lợi ích quốc gia hàng đầu của Nga là lợi ích kinh tế, tiếp theo là lợi ích an ninh và lợi ích chính trị và cuối cùng là lợi ích văn hoá.

Chiến lược chính của Nga trong quan hệ quốc tế có hai hướng chính: *Một là chủ động hội nhập; Hai là phát triển chiến lược ngoại giao đa phương toàn diện.* Trong những năm qua, Nga đã chủ động phát triển quan hệ với các nước và các tổ chức trước kia đối đầu với Nga như Mỹ, EU và NATO, tiếp tục tăng cường hợp tác với các nước trong Cộng đồng các Quốc gia độc lập (SNG). Đối với Nga, việc hợp tác với các nước SNG trong quá khứ, hiện tại và tương lai luôn là ưu tiên hàng đầu của Nga. Tăng cường nối lại các mối quan hệ truyền thống trước đây với các nước châu Á, Phi, Mỹ Latinh.

Trong chiến lược quan hệ quốc tế của mình, ưu tiên hàng đầu của Nga là Cộng đồng các Quốc gia độc lập (SNG). Thúc đẩy tiến trình nhất thể hoá các nước SNG, tích cực phát triển quan hệ hợp tác hữu nghị với các nước SNG là chính sách trước sau như một của Nga. Quan hệ với các nước này mang lại cho Nga cả lợi ích an ninh, chính trị và kinh tế.

Đứng hàng thứ hai trong chính sách ưu tiên của Nga là Liên minh Châu Âu (EU). Xét về mặt lịch sử hay từ góc độ địa-chính

¹ <http://president.kremlin.ru/>

trị, các nước châu Âu luôn chiếm vị trí quan trọng trong quan hệ đối ngoại của Nga. Hiện nay đối với Nga, muốn hiện đại hoá đất nước thì cần học hỏi, tiếp thu mô hình châu Âu và những mô hình thành công của họ. Cơ sở pháp lý cho mối quan hệ Nga – EU là Hiệp ước về Đối tác và Hợp tác bắt đầu có hiệu lực từ tháng 12 năm 1997. Năm 2002, Nga và EU đã tiến hành hai hội nghị thượng đỉnh, lần lượt tiến hành thảo luận về vấn đề hợp tác chống khủng bố, năng lượng và vấn đề bay quá cảnh qua Kaliningrad, dọn đường cho phát triển quan hệ Nga – EU. Cho đến nay, từ khi EU tiếp nhận thêm 10 thành viên mới vào tháng 5 năm 2004, thương mại hai chiều giữa EU và Nga chiếm hơn một nửa tổng khối lượng ngoại thương của Nga. EU còn là nhà đầu tư chính vào Nga, trong khi đó Nga là nhà cung cấp khí đốt chính cho EU (khoảng 40% nhu cầu của EU) và là nhà cung cấp thứ hai về dầu mỏ (20% nhu cầu EU).

Ưu tiên tiếp theo trong chính sách ngoại giao đa phương toàn diện của Nga là quan hệ với các nước lớn phương Đông như Trung Quốc, Ấn Độ. Quan hệ hợp tác Nga-Trung đã trở nên sâu hơn sau khi hai nước ký kết “Hiệp ước hợp tác hữu nghị láng giềng Trung-Nga”. Ngoài ra, sự hợp tác giữa hai nước trong khuôn khổ Tổ chức Hợp tác Thượng Hải cũng đạt được những thành quả cụ thể: Hợp tác trong lĩnh vực an ninh chống khủng bố đã đi vào chiều sâu; Thương mại hai chiều giữa hai nước tăng lên nhanh chóng. Năm 2004 thương mại hai chiều giữa

hai nước đạt 21,2 tỷ USD, hai nước đang phấn đấu để đến năm 2010 thương mại hai chiều Nga-Trung sẽ đạt 60 tỷ USD. Đối với Ấn Độ, Nga coi việc mở rộng mậu dịch song phương là trọng điểm hợp tác giữa hai nước. Ngoài việc tiếp tục tăng cường hợp tác kỹ thuật quân sự truyền thống, hai nước còn ký kết một loạt hiệp định về hợp tác trong các lĩnh vực mà hai nước có nhiều tiềm năng như năng lượng, hàng không, tin học. Ngoài các nước láng giềng lớn là Trung Quốc và Ấn Độ, Nga còn rất quan tâm đến các nước Đông Á như Hàn Quốc, Nhật Bản. Nga cũng rất tích cực tham gia vào tiến trình hội nhập trong khu vực. Việc Nga chính thức là thành viên của Diễn đàn Hợp tác kinh tế Châu Á-Thái Bình Dương (APEC) từ năm 1998 và là đối tác toàn diện của ASEAN vào năm 1997 là minh chứng cho điều đó.

Khu vực Châu Á - Thái Bình Dương đang ngày càng phát triển mạnh mẽ. Nơi đây đang dần dần trở thành khu vực kinh tế, chính trị trọng tâm của thế giới. Nga đang phấn đấu để thực sự đóng góp vào sự phát triển kinh tế của khu vực này. Diễn đàn Hợp tác kinh tế Châu Á - Thái Bình Dương là mô hình hợp tác quốc tế phù hợp với chính sách mà Nga đang theo đuổi. Phát biểu của Tổng thống Nga V. Putin trước thêm cuộc gặp Thượng đỉnh APEC lần thứ 13 tại Hàn Quốc: “Khu vực này không chỉ là không gian có mức phát triển kinh tế như vũ bão. Ở đây còn thể hiện một trong những hệ quả tích cực của tiến trình toàn cầu hoá- đó là trình độ phát triển kinh tế- xã hội của các khu vực khác

nhau trên thế giới đang dần được cân đối. Khu vực này còn có một nét đặc thù nữa là quá trình hội nhập đang diễn ra hết sức năng động, ảnh hưởng tích cực đến sự hình thành một trật tự thế giới mới bình đẳng hơn. Đối với chúng tôi, cách thức cùng nhau tìm kiếm giải pháp cho các vấn đề khu vực như vậy là quan trọng và quý giá”.

Nga gia nhập vào Diễn đàn Hợp tác kinh tế Châu Á - Thái Bình Dương (APEC) từ năm 1998. Hàng năm, tốc độ tăng trưởng kim ngạch thương mại của Nga với các nước APEC là 20%, trong đó kim ngạch thương mại với Trung Quốc tăng khoảng 20 - 30% mỗi năm và năm 2005 sẽ đạt con số kỷ lục là 25 tỷ USD. Với các quốc gia khác trong khu vực, xu hướng tích cực cũng tương tự như vậy.

Với tính chất là bộ máy liên kết toàn khu vực “Vòng cung Thái Bình Dương”. APEC là một cơ cấu đối thoại đa phương then chốt về những vấn đề thương mại, kinh tế, đầu tư và hợp tác khoa học - kỹ thuật trong khu vực. Ngoài ra, APEC còn là nơi đối thoại để giải quyết hiệu quả các vấn đề nóng bỏng của khu vực. Ưu tiên số một của Nga là về các lĩnh vực năng lượng và giao thông. Tham gia vào Diễn đàn này, Nga kỳ vọng hội nhập vào nền kinh tế khu vực, thông qua Diễn đàn để kêu gọi các nhà đầu tư tham gia vào các dự án phát triển kinh tế vùng Viễn Đông và Sibiri. Nga tham vọng phát triển cơ sở hạ tầng để đưa Nga trở thành nơi trung chuyển hàng hoá giữa vành đai Thái Bình Dương và

châu Âu. trong bài phát biểu trước thềm Hội nghị thượng đỉnh APEC lần thứ 13, Tổng thống Nga V. Putin nói: “Chúng tôi đánh giá những hướng hoạt động phối hợp như năng lượng và giao thông với tất cả thái độ nghiêm túc và trách nhiệm. Với lợi thế vị trí địa lý và tiềm lực tài nguyên khoáng sản cũng như công nghệ và trí thức của mình, Nga sẵn sàng đóng một vai trò chủ chốt trong việc hình thành cơ cấu năng lượng và giao thông mới tại Châu Á-Thái Bình Dương, tất nhiên là kết hợp với các đối tác khác dựa vào khả năng của họ, trong đó có khả năng đầu tư. Nga nhận thức rõ tiềm năng đặc biệt của mình về vị thế trung chuyển. Vận chuyển hàng hoá qua Nga rẻ hơn nhiều so với các đường giao thông khác, đặc biệt là các dòng hàng lưu chuyển giữa hai trung tâm kinh tế hùng mạnh là Thái Bình Dương và châu Âu. Chúng tôi đã tích lũy được nhiều kinh nghiệm thực tiễn trong các lĩnh vực này. Song những dự án lớn như vậy đòi hỏi phải có sự hợp tác quốc tế ở tầm cỡ khu vực lớn, và APEC chính là một cơ chế thích hợp cho sự hợp tác này.”

Ngoài mục tiêu kinh tế, Nga coi APEC là động lực quan trọng để củng cố mặt trận chống khủng bố trên quy mô khu vực cũng như toàn cầu. Thông qua Diễn đàn này, các nước có thể phối hợp hoạt động ngăn chặn việc tiếp tế cho các tổ chức khủng bố, ngăn cấm buôn lậu vũ khí, bài trừ tội phạm có tổ chức, đấu tranh chống tham nhũng, khắc phục lạc hậu kinh tế nhằm giảm bớt các môi trường nuôi dưỡng những hiện tượng tiêu cực.

Nga coi ASEAN là một tổ chức hạt nhân của quá trình liên kết khu vực ở APEC, một trong các trung tâm ảnh hưởng lên nền chính trị thế giới, có khả năng xây dựng một trật tự thế giới mới. Sự phát triển quan hệ hợp tác với ASEAN "mười" mang ý nghĩa quan trọng đối với Nga trong kế hoạch hình thành trong khu vực hệ thống quan hệ chính trị và kinh tế mới, củng cố vị thế của Nga, đưa sáng kiến của Nga lên vị trí hàng đầu trong lĩnh vực an ninh.

Trở thành đối tác chiến lược của ASEAN có ý nghĩa quan trọng trong chính sách mở rộng hợp tác đa phương và để giải quyết các nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội của Nga. Đối với Nga, ASEAN là thị trường tiềm năng cho các sản phẩm có hàm lượng công nghệ cao của mình như: công nghệ ô tô, máy bay, thiết bị công nghiệp, vũ khí, khí tài quân sự, công nghệ sinh học v.v...

2. Tiến trình phát triển quan hệ Nga-ASEAN

Bắt đầu từ năm 1991, Nga thường xuyên tham gia vào các cuộc hội nghị bộ trưởng các nước thành viên ASEAN và trở thành đối tác đối thoại chính của Hiệp hội này. Năm 1993, trong phiên họp lần thứ 26 cấp bộ trưởng các nước thành viên ASEAN, Thứ trưởng Ngoại giao Nga A.B Kôzulep tuyên bố về việc Nga mong muốn xây dựng một cơ sở pháp lý để thiết lập quan hệ đối tác Nga-ASEAN.

Năm 1994, trong các phiên làm việc của ARF về các vấn đề an ninh khu vực, theo sáng kiến của Nga, trong các tài liệu đưa ra

hội thảo đã thường xuyên đặt ra vấn đề tin tưởng lẫn nhau thông qua đối thoại, xây dựng hệ thống an ninh khu vực Châu Á - Thái Bình Dương.

Tháng 7 năm 1996 tại Giacáccta, Indônêxia, trong phiên họp bộ trưởng các nước thành viên ASEAN, Nga được kết nạp thành đối tác đầy đủ của ASEAN.

Vào năm 1998, tại Kualalâmpơ, Nga và các nước ASEAN đã ký kết hiệp ước về hợp tác, tiến tới xây dựng Hội đồng hợp tác Nga-ASEAN và đến tháng 4 năm 2000 đã diễn ra cuộc họp đầu tiên Nga-ASEAN. Các cuộc họp của Hội đồng được diễn ra tại thủ đô của Nga hoặc các nước thành viên ASEAN. Ngoài ra, Nga còn xây dựng và đưa vào hoạt động Quỹ Quan hệ đối ngoại Nga-ASEAN. Quỹ này dùng để nghiên cứu các vấn đề về quan hệ kinh tế, thương mại và khoa học kỹ thuật của hai bên. Tham gia vào đây có sự góp sức của chính phủ và các tổ chức khoa học

Chuyển biến quan trọng của mối quan hệ đối tác Nga-ASEAN trong khuôn khổ Diễn đàn Khu vực về An ninh (ARF) là Nga trở thành một thành viên chính, là đồng chủ tịch cuộc họp ARF về hợp tác trong lĩnh vực chống nghèo đói (1998-2000) và cuộc họp ARF về chống khủng bố và tội phạm xuyên quốc gia (2003-2004). Ngoài ra Nga còn tham gia tích cực vào các hội nghị bộ trưởng hàng năm và các cuộc hội thảo quốc tế của khu vực

Chất lượng, mức độ hợp tác giữa Nga với ASEAN được nâng lên một tầm cao mới, sau khi phái đoàn Bộ Ngoại giao Nga và các nước ASEAN ký kết Hiệp định về Hợp tác và An ninh chung cũng như về sự phồn vinh và phát triển trong APEC ngày 19 tháng 6 năm 2003 tại Phnôngpênh (Cămpuchia), đặt nền tảng xây dựng cơ sở pháp luật cho hợp tác đối thoại Nga-ASEAN.

Làn sóng khủng bố tại các nước APEC trong những năm gần đây đòi hỏi các nước APEC ngay lập tức xây dựng kế hoạch hợp tác chống khủng bố. Nga đã tích cực mở rộng sự hợp tác với ASEAN trong lĩnh vực này. Vào tháng 7 năm 2004, tại Giacacta (Indonexia) Nga và ASEAN đã ký kết Nghị định thư Chống khủng bố quốc tế. Trên cơ sở đó, vào tháng 9 năm 2004 tại Brunây đã diễn ra cuộc toạ đàm của các vị lãnh đạo chống tội phạm xuyên quốc gia của Nga và ASEAN. Kết quả có thể sẽ xây dựng một nhóm hợp tác chống khủng bố.

Vào tháng 10 năm 2004, Tổng thư ký ASEAN Ong Keng Iong đã thăm chính thức Nga và đã có cuộc gặp gỡ các nhà lãnh đạo Bộ Ngoại giao Nga.

Vào tháng 11 năm 2004, tại Viêng Chăn (Lào) đã diễn ra cuộc họp cấp cao ASEAN lần thứ mười. Nga đã chính thức được mời tham gia vào Hiệp ước Hữu nghị và Hợp tác trong ASEAN. Trong hội nghị này Nga đã đạt được thoả thuận về hợp tác kinh tế Nga-ASEAN.

Trong những năm gần đây, sự hợp tác giữa Nga và ASEAN có những bước phát triển đáng kể, đã hình thành cơ cấu đối thoại. Bộ Ngoại giao Cộng hoà Liên bang Nga hàng năm tham gia hội nghị cấp bộ trưởng đối thoại hợp tác trong hình thức "10+10" và "10+1", thực hiện chế độ đàm thoại cấp cao về các vấn đề chính trị. Đa số các cơ quan đối thoại chính của Nga tham gia vào hội đồng hợp tác Nga - ASEAN. Hiện nay có hai nhóm công tác - một trong lĩnh vực khoa học-kỹ thuật, một trong lĩnh vực hợp tác kinh tế-thương mại. Ngoài ra mối quan hệ giữa Nga và ASEAN dựa trên mối quan hệ liên Nghị viện. Phái đoàn đại biểu Nghị viện Nga tham gia vào diễn đàn hội nghị tổ chức liên Nghị viện ASEAN (AIPO) với tư cách là quan sát viên.

Cuộc gặp thượng đỉnh Nga và ASEAN nhân hội nghị thường niên lần thứ 11 hiệp hội ASEAN tại KualaLampơ (Malaixia) diễn ra vào tháng 12 năm 2005 đã đưa mối quan hệ Nga ASEAN lên mức cao. (Hiện nay mới chỉ có Trung Quốc, Nhật Bản, Ấn Độ, Hàn Quốc là có đối thoại cấp nguyên thủ với ASEAN)

Trả lời câu hỏi về hướng ưu tiên hàng đầu của Nga trong quan hệ với ASEAN của hãng Thông tấn Nga Itar-Tass, Thứ trưởng Ngoại giao Nga Aleksandr Alekseev nói: "Lịch sử phức tạp đã làm cho quan hệ Nga-ASEAN chủ yếu là quan hệ chính trị. Hiện nay Nga và ASEAN cùng nhau quan tâm đến nhiều vấn đề lớn toàn cầu và khu vực, tích cực hợp tác trong khuôn khổ các tổ chức

quốc tế trước hết là Liên hợp quốc, Diễn đàn An ninh khu vực ARF, Diễn đàn Hợp tác kinh tế Châu Á - Thái Bình Dương (APEC) v.v... Điều đó cho thấy mối quan hệ hợp tác Nga-ASEAN đang ngày càng trở thành yếu tố ảnh hưởng lên chính trị khu vực. Đồng thời đối thoại chính trị không phải mục đích tự thân của Nga. Nga đang đề nghị phát triển quan hệ kinh tế Nga-ASEAN. Mối quan hệ này đã có những tiến bộ rõ rệt. Năm 2004, thương mại hai chiều Nga-ASEAN đã đạt 4,4 tỷ USD, tăng hơn 1 tỷ USD so với năm 2003. Việc chuẩn bị ký kết Hiệp ước kinh tế Nga-ASEAN và chuẩn bị Hội nghị Cấp cao 10+1 ASEAN-Nga đã cho thấy tín hiệu tốt đẹp trong quan hệ kinh tế Nga-ASEAN. Làn sóng khủng bố trong khu vực đã thúc đẩy Nga tiến tới liên kết chống khủng bố với ASEAN. Những công việc cấp thiết trong lĩnh vực này đã được khởi động. Ngoài ra Nga còn chú ý tới các lĩnh vực chống đói nghèo, hợp tác khoa học kỹ thuật, du lịch và văn hoá.”

Hợp tác quân sự cũng đóng vai trò quan trọng trong quan hệ của Nga với ASEAN. Hiện nay Nga là nước xuất khẩu vũ khí đứng hàng thứ năm trên thế giới, chiếm khoảng 12% thị trường vũ khí thế giới. Trong những năm qua, một phần đáng kể vũ khí của Nga đã được xuất khẩu vào khu vực châu Á. Khách hàng chính của Nga là Trung Quốc, Ấn Độ. Trong các nước ASEAN, khách hàng truyền thống của Nga vẫn là Việt Nam, Lào, và hiện nay phát triển thêm Malaixia, Indônêxia, Mianma. Lĩnh vực hợp tác kỹ

thuật quân sự với các nước ASEAN khá rộng: Nga cung cấp cho khách hàng ở đây những loại trang thiết bị quân sự hiện đại, hiện đại hoá lại quân đội và bảo dưỡng theo định kỳ trang thiết bị. Đặc biệt trong những năm vừa qua Nga đã thực hiện hầu như toàn bộ công việc hiện đại hoá tên lửa chiến lược và không quân của Malaixia. Với Thái Lan, dấu mốc quan trọng trong hợp tác quân sự với Nga là vào tháng 10 năm 2003, trong chuyến thăm chính thức Thái Lan của Tổng thống V. Putin, chính phủ hai nước đã ký bản ghi nhớ về vấn đề đảm bảo trang thiết bị hậu cần quân sự

Về tài chính giữa Nga và ASEAN: Indônêxia đã nhanh chóng trả hết món nợ vay Nga từ thập kỷ 60. Năm 2000, Nga và Việt Nam đã ký kết thoả thuận về việc thanh toán món nợ mà Việt Nam đã vay Nga trước đây. Món nợ của Lào cũng đã được Nga và Lào đưa ra thảo luận. Chỉ còn lại món nợ của Campuchia vẫn còn có vấn đề, nhưng món nợ này không lớn.

Quan hệ thương mại giữa Nga và ASEAN có tiềm năng rất lớn, nhưng trong những năm qua vẫn chưa được phát huy. Có nhiều nguyên nhân gây ra sự hạn chế này, trong đó có các nguyên nhân chủ yếu sau: Khủng hoảng kinh tế của cả Nga và các nước ASEAN trong thập kỷ 90; Không hiểu biết thị trường của nhau; Chính phủ của các bên chưa nỗ lực; Năng lực ngân hàng kém làm giảm khả năng thanh toán; Trình độ phát triển kinh tế giữa các nước trong khu vực ASEAN vẫn còn chênh lệch khá cao v.v...

Cơ cấu hàng hoá xuất khẩu của các nước ASEAN vào Nga trong những năm gần đây vẫn chưa có nhiều thay đổi, chủ yếu vẫn là các mặt hàng truyền thống như cao su, ca cao, trà, các mặt hàng dân dụng và đồ điện tử dân dụng. Còn hàng hoá xuất khẩu của Nga vào ASEAN vẫn là kim loại, hoá chất, giấy, xenlulô, ô tô, thiết bị quân sự. Tỷ trọng hàng hoá có hàm lượng công nghệ không cao.

Nói chung, có thể đánh giá các nước ASEAN là thị trường tiềm năng cho các sản phẩm thiết bị kỹ thuật của Nga, đứng đầu là các lĩnh vực như năng lượng, công nghệ vũ trụ, luyện kim, dầu khí, sản xuất vật liệu xây dựng, khai khoáng. Ưu tiên số một của Nga là về các lĩnh vực năng lượng và giao thông. Hiện nay Nga rất quan tâm đến các dự án khai thác dầu khí trong khu vực và dự án đường xuyên Á, khai thác tiểu vùng sông Mêcông, dự án xây dựng tuyến đường sắt xuyên châu lục Á-Âu mà đoạn đầu là tuyến Singapore-Côn Minh, các dự án xây dựng tam giác công nghiệp của ASEAN (ví dụ: Indônêxia- Malaixia- Thái Lan; Indônêxia- Malaixia- Singapore), dự án xây dựng các trạm cảnh báo thảm hoạ thiên nhiên và môi trường, đưa vệ tinh nghiên cứu khoa học và các vệ tinh viễn thông của các nước ASEAN lên quỹ đạo.

Cũng như đối với các đối tác trong APEC, Nga mời gọi các nhà đầu tư của các nước ASEAN tham gia vào các dự án khai thác đầu tư vào phát triển khu vực Viễn Đông và Sibiri của Nga. Đặc biệt là các dự án năng lượng như Sakhalin 1, Sakhalin 2. Các dự án

phát triển giao thông, sản xuất đồ điện tử gia dụng, thiết bị viễn thông, hợp tác khai thác hải sản.

Tháng 12 năm 2005, Nga và ASEAN đã có cuộc gặp thượng đỉnh đầu tiên dưới hình thức 10+1. Đây là dấu mốc quan trọng trong mối quan hệ Nga-ASEAN, mở ra một hướng mới, thực chất hơn. Trong cuộc gặp thượng đỉnh này, có hai văn kiện quan trọng được các nguyên thủ hai bên thông qua, đó là: "Hiệp ước về Hợp tác kinh tế và phát triển" được ký kết tại Kualalâmpua (Malaixia), ngày 10/12/2005 và Tuyên bố chung về phát triển hợp tác toàn diện Nga- ASEAN và Chương trình hành động tổng thể về Phát triển hợp tác toàn diện Nga- ASEAN giai đoạn 2005-2015, thông qua ngày 13/12/2005.

Hiệp ước bao gồm 11 điều khoản, trong đó hai bên nhấn mạnh đến hợp tác toàn diện và sâu rộng hơn trên tất cả các lĩnh vực kinh tế dựa trên nguyên tắc công bằng, tôn trọng và hiểu biết lẫn nhau. Hai bên cùng cam kết tăng cường thúc đẩy quan hệ kinh tế bằng các hành động cụ thể như: Trao đổi thông tin thường xuyên; Nghiên cứu các giải pháp để loại bỏ các rào cản phát sinh trong quá trình liên kết; Thường xuyên tổ chức các cuộc tiếp xúc giữa các tổ chức, cơ quan chính quyền hai bên.v.v...

Trong bản Tuyên bố chung LB Nga và ASEAN xác nhận: "Việc tiếp tục củng cố mối quan hệ hợp tác đối thoại phải gắn liền với mục tiêu đảm bảo phát triển kinh tế, phát triển bền vững, tiến bộ xã hội và phồn vinh

của cả Nga và ASEAN trên cơ sở nguyên tắc công bằng, cùng có lợi và có chung trọng trách, cũng như ủng hộ hoà bình, ổn định, an ninh và phồn thịnh trong khu vực Châu Á-Thái Bình Dương. Liên bang Nga và ASEAN bày tỏ quyết tâm chung mở rộng mối quan hệ đối thoại cùng có lợi trên tất cả các phương diện và ở mọi cấp độ. Trong mối liên kết đó, LB Nga và ASEAN thoả thuận thường xuyên tổ chức các cuộc gặp mặt thượng đỉnh."

Nền kinh tế của Nga, trong những năm gần đây đang có những bước phát triển mạnh mẽ, cùng với sự tăng giá dầu và nhu cầu năng lượng thế giới ngày càng cao, trong khi đó tình hình Trung Đông rất bất ổn đã tạo điều kiện cho nước Nga; bước lên chính trường thế giới với một vị thế mới. Nga đang dần lấy lại vị thế trước đây của mình.

Chính sách hướng Đông của Nga và những nỗ lực gần đây của các bên, quan hệ Nga-ASEAN đang có những chuyển biến tích cực. Chúng ta có thể hy vọng rằng, sau cuộc gặp thượng đỉnh Nga-ASEAN này, quan hệ Nga-ASEAN sẽ có những bước phát triển vượt bậc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. V. Putin- *Phát biểu trước thềm Hội nghị thượng đỉnh APEC lần thứ 13 tại Hàn Quốc* - trang tin Bộ Ngoại giao Nga. <http://www.gov.ru>

2. V. Putin - *Thông điệp Liên Bang đầu năm 2000*. Trang tin Chính phủ Nga. <http://www.gov.ru>

3. V. Putin - *Thông điệp Liên Bang đầu năm 2005*. Trang tin Chính phủ Nga. <http://www.gov.ru>

4. *Trang tin kinh tế* - Bộ Phát triển Kinh tế và Ngoại thương LB Nga. <http://www.economy.gov.ru>

5. *Cuộc thăm viếng của Tổng thống Nga V. Putin sẽ mang lại những ý nghĩa lịch sử to lớn* - <http://kreml.org/opinions/27738794>.

6. *Bài phát biểu của Tổng thống Nga V. Putin trong Hội nghị Thượng đỉnh Đông Á*. Ngày 14 tháng 12 năm 2005.

<http://president.kremlin.ru/text/appears/2005/12/98892.shtml>.

7. *ASEAN và các quốc gia hàng đầu APEC: Những vấn đề và triển vọng* - <http://humanities.edu.ru/db/msg/10842>.

8. *Quý Hợp tác ASEAN-Nga* - <http://asean-russia.ru/rus/>.

9. <http://www.ln.mid.ru/ns-dipecon.nsf/>

10. <http://www.gazeta.ru/politics/>

11. *Con đường dẫn đến châu Á thông qua Manila*. <http://www.strana.ru/stories/05/12/12/3654/267758.html>

- Bôrit Macarenco. *APEC có thiện chí muốn Nga giữ cao ngọn cờ của mình* - <http://www.strana.ru/stories/05/12/12/3654/267950.html>

- *Nga và ASEAN sẽ hợp tác sâu hơn "Đối tác toàn diện"* - <http://www.newsinfo.ru/news/2005/12/news1245194.php>